

Izvirni znanstveni članek/Article (1.01)

Bogoslovni vestnik/Theological Quarterly 85 (2025) 1, 173—192

Besedilo prejeto/Received:02/2024; sprejeto/Accepted:03/2025

UDK/UDC: 821.163.6-1:929Klančnik M.

DOI: 10.34291/BV2025/01/Golec

© 2025 Golec, CC BY 4.0

Boris Golec

Pozabljeni pesnik duhovnik Matevž Klančnik (1754–1803) in njegovi pesmi o sv. Urhu

in svetnikovi cerkvi na Pohorju: prispevek k slovenskemu pesništvu konec 18. stoletja

The Forgotten Poet Priest Matevž Klančnik (1754–1803) and His Poems About St. Ulrich and the Saint's Church on the Pohorje Hills: A Contribution to Slovenian Poetry at the End of the 18th Century

Povzetek: Konec 18. stoletja je tedaj še skromno slovensko umetno pesništvo zaznamoval tudi pozabljeni verzifikator Matevž Klančnik (1754–1803), župnik na Tinju na Pohorju. Leta 1790 je sestavil in podpisal dve pesmi o sv. Urhu in njemu posvečeni romarski cerkvi v tinjski župniji, potem ko je novi cesar Leopold II. cerkev po štirih letih zopet dovolil odpreti. Ponovno najdeni rokopis s pesmima je bil objavljen že leta 1900 v literarni reviji *Dom in svet*, a je Klančnikovo ime v slovenski literarni zgodovini ostalo prezrto. Prispevek Matevža Klančnika k slovenskemu pesništvu zahajajočega 18. stoletja je, vsaj kolikor ga poznamo, skromen, vendar ni mogoče reči, da je bil nesrečno preminuli tinjski župnik brez pesniške žilice, kakor tudi ne, da njegove pesmi niso prestopile meja domače župnije. Klančnikova rimana beseda, ki se ji pozna vpliv knjižnega jezika in različnih slovenskih narečij, se je v rokopisih širila vsaj po Podravju, če ne tudi drugam. Dva rokopisna izvoda njegovih dveh pesmi o sv. Urhu je tam konec 19. stoletja odkril duhovnik Vid Janžekovič (1860–1919). Prispevek prinaša tudi nove biografske podatke o pesniku Klančniku, ki se je pri 49 letih ustrelil, uradno po nesreči.

Ključne besede: starejše slovensko pesništvo, Matevž Klančnik, duhovnik pesnik, župnija Tinje, sv. Urh, rokopisi, Vid Janžekovič, domnevni samomor

Abstract: At the end of the 18th century, the still modest body of Slovenian artistic poetry was also marked by the forgotten versifier Matevž Klančnik (1754–1803), parish priest in Tinje on the Pohorje Hills. In 1790, he composed and signed two poems about St. Ulrich and the pilgrimage church dedicated to him in the parish of Tinje, after the new emperor, Leopold II, permitted the church to re-

open following a four-year closure. The rediscovered manuscript containing the two poems was already published in 1900 in the literary journal *Dom in svet*, yet Klančnik's name has remained overlooked in Slovenian literary history. Matevž Klančnik's contribution to Slovenian poetry of the late 18th century is, as far as we know, modest; however, it cannot be said that the unfortunate parish priest from Tinje lacked poetic talent, nor that his poems remained confined within the borders of his home parish. Klančnik's rhymed verse, influenced by the literary language as well as various Slovene dialects, circulated in manuscript form at least throughout the Podrava region, if not beyond. Two manuscript copies of his poems about St. Ulrich were discovered there at the end of the 19th century by the priest Vid Janžekovič (1860–1919). The article also provides new biographical information about the poet Klančnik, who shot himself, officially by accident, at the age of 49.

Keywords: older Slovene poetry, Matevž Klančnik, priest-poet, Tinje parish, St. Ulrich, manuscripts, Vid Janžekovič, alleged suicide

1. Uvod

Konec 18. stoletja je tedaj še skromno slovensko umetno pesništvo zaznamoval tudi Matevž Klančnik (1754, Križevac pri Zrečah – 1803, Veliko Tinje na Pohorju), ki ga zaman iščemo v literarnih zgodovinah in antologijah (Kidrič 1929; Legiša in Gspan 1956; Gspan 1978), čeprav njegovo ime v leposlovnem svetu ni bilo povsem neznano. Njegovi edini znani pesmi sta namreč na pragu 20. stoletja zagledali luč sveta v literarni reviji. Na župnika Klančnika je takrat opozoril njegov stoletje mlajši stanovski kolega Vid Janžekovič (1860–1919), ki je služboval nedaleč od župnije Tinje, o katere podružnični cerkvi sv. Urha govorita pesmi in kjer se je Klančnikova življenjska pot tragično iztekla, v župnišču na Velikem Tinju. Leta 1900 je Janžekovič, tedaj kaplan v Čadramu pri Oplotnici, poslal uredništvu ljubljanske revije *Dom in svet* dve pesmi s Klančnikovim lastnoročnim podpisom o sv. Urhu in njemu posvečeni romarski cerkvi. Napisani sta bili leta 1790, ko so oblasti po štirih letih cerkev dovolile ponovno odpreti. Prva pesem se nanaša neposredno na ta zgodovinski dogodek, povezan s cesarjema Jožefom II. in Leopoldom II., ki v njej nastopata kot edini osebi poleg sv. Urha (Voriha). Druga je hvalnica svetnika in govori o romanjih k pohorskemu sv. Urhu, četudi kraj v njej ni izrecno omenjen. ([Uredništvo DS] 1900, s. p.).

V *Domu in svetu* sledi objavi obeh pesmi kratek historiat odkritja:

»Ti dve pesmi nam je poslal g. Vid Janžekovič, kapelan v Čadramljah [Čadram]. Podpis na rokopisu pomeni: Anton Matevž Klančnik, župnik. G. Janžekovič nam piše: Ti pesmi sem našel še kot dijak že pred kakimi dvajsetimi leti pri sv. Marjeti niže Ptuja med raznim papirjem mojega sedaj že rajnega očeta. Ker sta se mi zdeli stari in res čudni, zato sem ju hranil. – Ko

sem pa prišel v Čadramlje (pri Konjicah) kapelanovat, ki je sosednja župnija fare sv. Petra in Pavla na Tinji (ljudstvo govori na Htinji) nad Slovensko Bistrico, zasledil sem med raznimi papirji i ti pesmi. Cerkev sv. Voriha je precej prostorna podružnica — visoko na Pohorji 896 m nad morjem — župnije sv. Petra in Pavla na Tinji — dobrih 200 m više nad svojo materjo cerkvijo.« ([Uredništvo DS] 1900, s. p.).

Janžekovič je pridobil tudi nekaj biografskih podatkov o avtorju, o katerih bo govor v nadaljevanju. Dragocen je zlasti podatek, kje in kdaj je prvič naletel na obe Klančnikovi pesmi. Približno dvajset let prej, okoli leta 1880, v rodni Sv. Marjeti niže Ptuja (danes Gorišnica) med papirji svojega očeta. Obe skupaj in najverjetneje opremljeni s Klančnikovim podpisom sta torej v rokopisu krožili po slovenski Štajerski od Slovenjebistriškega Pohorja vsaj do vzhodnega konca Ptujskega polja. Drugi prepis je Janžekovič, kot pravi sam, našel v Čadramu pri Oplotnici, ko je tja prišel za kaplana, tj. na pragu pomladi 1894.¹

Odkritju čadramskega izvoda pesmi je mogoče slediti tudi po drugi poti. Duhovnik in zgodovinar Matej Slekovec (1846–1903) je okoli leta 1900 v svoji kartoteki duhovnikov pri Klančniku — tega je vodil pod imenom Matej, ne Matevž — omenil Janžekovičevo pismo iz leta 1898 in (kot prvi) imenoval avtorja tinjskih pesmi o sv. Urhu slovenski pesnik: »Bil je pesnik slovenski. Od njega se nahajate (sic!) dve pesmi, kateri je l. 1790 v čast sv. 'Vorihu' (podružnica v Tinjski fari) zložil. (Pismo Vida Janžekoviča, kaplana v Čadramu, dne 7. avg. 1898).« (PAM, SI PAM/1537, Kartoteke: duhovniki 18. stoletje, št. 1238)

Morda je prav Matej Slekovec spodbudil čadramskega kaplana, naj pesmi predstavi javnosti. Dve leti zatem ju je Janžekovič poslal v Ljubljano uredništvu revije Dom in svet, ki je verzifikaciji objavilo v (priložnostni) rubriki Raznoterosti ([Uredništvo DS] 1900, s. p.). Eden od obeh urednikov, verjetno Mihael Opeka, ki je skrbel za leposlovje, ali pa Evgen Lampe, zadolžen za znanstvene prispevke (znanstvo), je objavo pospremil s priloženimi dragocenimi Janžekovičevimi podatki.

Preden se posvetimo vsebini pesmi in njenemu avtorju, se ustavimo pri duhovniku Vidu Janžekoviču. Odkritelj edinih dveh izpričanih izvodov obeh pesmi o sv. Urhu je bil rojen 16. maja 1860 na Ptujskem polju v župniji Sv. Marjeta niže Ptuja, v župnijskem središču Gorišnica na hišni št. 22 očetu kajžarju Vidu in materi Mariji, rojeni Korpar (NŠAM, Župnija Sv. Marjeta niže Ptuja, Matične knjige, R 1850–1874, fol. 86). Mašniško posvečenje je prejel 17. julija 1886 v Mariboru, po več kaplanskih službah — najdlje v Čadramu (1894–1900) — pa je leta 1906 postal župnik v Svečini nad Mariborom, kjer je tudi umrl 3. aprila 1919, star še ne 59 let (NŠAM, Službeni listi duhovnikov, šk. 2, Janžekovič, Vid).

Dejstvo, da je konec 19. stoletja imel v rokah dva rokopisna izvoda istih pesmi — enega pri rodni Sv. Marjeti niže Ptuja na vzhodnem koncu Ptujskega polja in dru-

¹ Janžekovič je kaplansko službo v Čadramu nastopil 1. marca 1894 in jo zapustil 5. decembra 1900 (NŠAM, Službeni listi duhovnikov, šk. 2, Janžekovič, Vid). V čadramskih župnijskih maticah se prvič pojavi 25. aprila 1894 kot krščevalec in 30. aprila kot pokopavalec (NŠAM, Župnija Čadram-Oplotnica, Matične knjige, R 1882–1908, fol. 140; M 1853–1903, pag. 211).

gega v Čadramu, malce južno od Velikega Tinja – priča o širjenju pesmi v obliki rokopisov. Do Sv. Marjete je izvod, ki ga je Janžekovič videl pri svojem očetu, najverjetneje prišel z domačimi romarji, ko so se vrnili od Sv. Urha nad Velikim Tinjem. Kdaj je nastal, lahko zgolj ugibamo, Janžekovičev oče Vid Janžekovič st. (1809–1892) ga je okoli leta 1880, ko ga je sin dijak našel »med raznim papirjem mojega sedaj že rajnega očeta«, gotovo hranil že nekaj časa; morda je prišel v družinsko last že kmalu po nastanku pesmi. Pri tem je pomenljivo, da Janžekovičev oče ni bil kak organist, mežnar ali vsaj pravi kmet, temveč navaden kajžar, ki se je že rodil v kajžarski družini v isti župniji Sv. Marjeta niže Ptuja.²

Rokopisni izvod pesmi, ki ga je Vid ml. okoli leta 1880 videl pri svojem očetu, se je do danes izgubil, medtem ko je izvod iz čadramskega župnijskega arhiva še ohranjen. Leta 1999 sem v Nadškofijskem arhivu Ljubljana naletel na dokument, katerega vsebina je identična z objavo v *Domu in svetu* (1900), ki je tedaj nisem poznal. Dokument je bil shranjen v zbirki „Zgodovinski zapiski“, v fasciklu 10 z opredelitvijo vsebine „Stara slovenska pesniška in prozna besedila od 17. do 19. stoletja“. Videti je, da je večino besedil zbral Franc Pokorn (1861–1940), škofijski arhivar v obdobju 1911–1940 (Kolar 1999, 237; Golec 2000, 19). Zbirko Zgodovinski zapiski je nekako med letoma 1971 in 1978 uredila s. Mateja (Doroteja) Gorišek (1910–1997). Pri oblikovanju nove snovne skupine ni bil upoštevan provenienčni princip, ampak so se v ljubljanskem (nad)škofijskem arhivu odločili za že preseženi pertinenčni princip, pri čemer niso zabeležili, iz katerih fondov in zbirk so dokumenti izvirali. S tem se je zabrisala sled za provenienco posameznih dokumentov, tako tudi za Klančnikovim. Starejše slovenske rime, ki so se, nabrane iz raznih logov, znašle v zbirki, bi lahko v vsebinskem pogledu uvrstili v razmeroma širok spekter pesniških zvrsti – od slavlne državniške poezije do jedkih in satiričnih družbenokritičnih verzifikacij. Pri skupaj vsaj ducatu zbranih pesmi različnih avtorjev, nastalih v razponu od poznobaročne do predmarčne dobe, gre poleg tega za opazne razlike v umetniški in estetski ravni (Golec 2000, 19). Fascikel 10 je bil leta 2004 ob preurejanju zbirke Zgodovinski zapiski razformiran. Tiste dokumente, za katere se je še dalo ugotoviti, kam spadajo, so uvrstili v ustrezne fonde, druge, med njimi Klančnikov rokopis, pa v novoustvarjeno „Zbirko rokopisov II“, v kateri so shranjeni rokopisi, nastali kot plod literarnega ustvarjanja znanih in neznanih avtorjev (NŠAL 103, šk. 1, Pesmi, 3. Razne pesmi).³ Večinoma so bili namenjeni objavi v raznih časopisih (*Domoljub*, *Bogoljub*, *Slovenec*, *Ilustrirani glasnik* ter *Dom in svet*), novi fond pa je urejen po zvrsteh: pesmi, proza, razmišljanja in prevodi (NŠAL 103, šk. 1, popis fonda, str. 2).

Kljub zabrisani provenienci je danes na srečo še mogoče ugotoviti izvor Klančnikovega dokumenta. Tri obrobne pojasnjevalne opombe, oštevilčene od 1 do 3, ki jih ima tudi objava v *Domu in svetu*, so bile namreč identificirane kot Janžeko-

² Vid Janžekovič st. se je rodil 1. maja 1809 v Moškanjcih št. 11 kot sin kajžarja Jakoba in Marije, rojene Bombek (NŠAM, Župnija Sv. Marjeta niže Ptuja, Matične knjige, R 1809–1827, fol. 120). Ob smrti 19. novembra 1892 v Gorišnici 22 – dva dni pozneje ga je pokopal sin Vid, tedaj kaplan v Poljčanah – mu mrljiška matica daje 83 let in pol in navaja, da je bil poročen 60 let (M 1851–1897, pag. 410).

³ Klančnikov rokopis je voden pod naslovom „Peissem od Sv. Voricha Matth. Klansh. 1790“.

vičev rokopis in so neposreden dokaz, da se je dokument iz župnijskega arhiva v Čadramu znašel v Ljubljani že leta 1900. Janžekovič je uredništvu *Doma in sveta* torej poslal izvirnik z lastnimi komentarji in ne zgolj njegov prepis. Kakšna je bila pot do uvrstitve v zbirko „Zgodovinski zapiski“ – verjetno še pred drugo svetovno vojno – lahko sklepamo. Dokument je prišel tja bodisi neposredno od uredništva *Doma in sveta*, morda celo že leta 1900, bodisi iz zapuščine katerega od urednikov.

Rokopis v NŠAL in objava v *Domu in svetu* sta skoraj do pičice enaka. Razlike so minimalne in so posledica napačnega branja. Tako ima DS v prvi in tretji kitici prve pesmi *Voruh* namesto *Vorich*, ker je prepisovalec *-ich* bral kot *-uh*, čeprav je zapis svetnikovega imena na vseh mestih nedvoumen (skupaj enajstkrat, šestkrat v prvi in petkrat v drugi pesmi). Vsebinska spodrsjlaja sta dva, oba v prvi pesmi: beseda *prepisaja* namesto *prepiraja* v tretji kitici in *tam* namesto *sam* v deseti. Druga odstopanja v objavi so minimalna. Tako kot na pravkar navedene napake je nanje v diplomatičnem prepisu v nadaljevanju opozorjeno v opombah.

Največja napaka v objavi v *Domu in svetu* je interpretacija Klančnikovega osebnega imena. Čeprav je okrajšani latinski podpis pod pesmima pravilno transkribiran, je v spremnem komentarju navedeno, da pomeni Anton Matevž Klančnik, župnik. V resnici pa je *Auth*: okrajšava za avtorja, ne za Antona. Župnik Klančnik tako ni imel dvojnega osebnega imena, ampak je bil samo Matevž, s prvo besedo pa je ovekovečil svoje avtorstvo.

Posebna vrednost Klančnikovega rokopisa je v zgodovinskem ozadju prve od njegovih dveh svetourhovskih pesmi. Že iz naslova izvemo, da govori o svetniku iz Augsburga, ki mu je bila posvečena romarska cerkev sv. Urha nad Velikim Tinjem (895 m), kjer so ga z dovoljenjem novega cesarja Leopolda II. začeli (ponovno) častiti leta 1790. Druga kitica pove, da je cerkev ostala štiri leta zaprta (od 1786), odtlej brez pridige, maše in darovanja. Iz tretje kitice izvemo, da je bilo v vmesnem času treba veliko truda, potov in prepiranja, preden so jo ponovno odprli; tako ni obveljal ukaz Jožefa II., ki ga je njegov naslednik razveljavil. Naslednjih deset kitic govori o vrlinah in čudodelnosti sv. Urha (Ulrika, Udalrika), ki je pol stoletja (923–973) vodil augsburško škofijo in bil eden najbolj češčenih svetnikov na Slovenskem (Miklavčič in Dolenc 1972, 31–34). Pesem je najbrž nastala za slovesnost ob godu sv. Urha 4. julija 1790, vsekakor pa v tem letu ob slovesnem ponovnem odprtju cerkve, ki so jo zgradili v baročnem slogu pred letom 1679 in katere predhodnica se prvič omenja konec 15. stoletja (Curk 1983, 179; Šerbelj 1983, 192; Savnik 1980, 557).⁴

Tudi druga pesem je posvečena tako svetniku kakor njegovi cerkvi v tinjski župniji, čeprav slednje ne omenja. Je pa povsem jasno, kje se časti sv. Urh, ki ga Klančnik opeva: romarji gredo k njemu, sv. Vorihu, »to [tu] na to goro«, kjer izvira »en frišen studenc«. O slednjem poroča tinjska župnijska kronika (vodena od 1870) naslednje: »Blizu cerkve sv. Urha je izvrsten studenec, kjer izvira studena zdravilna voda, ki je poseben pomoček zoper merzlico. Vsak romar si tote vode seboj vzame in jo ima za zdravilo. Vzlasti merzlični se zaobljubijo k sv. Urhu.« (Župnijski arhiv

⁴ Danes spada cerkev k naselju Urh, nastalem po drugi svetovni vojni, prej pa je bil zaselek Tinja, preimenovanega v Veliko Tinje.

Slika 1: Cerkev sv. Urha na Pohorju (foto B. Golec, oktober 2024).

Tinje, župnijska kronika, s. p., 5. list)⁵ Ali kot pravi zadnja kitica prve Klančnikove pesmi: »Vari pred mrzelcoj, dokler živimu tu, tam pak tudi pred sodboj, de pride-mu v nebu.«

Rokopis z obema pesmima in Klančnikovim podpisom, shranjen v Nadškofijskem arhivu Ljubljana (NŠAL 103, šk. 1, 3. Razne pesmi), je po obliki pola prepognjenega, nekoliko tršega in hrapavega papirja z vtisnjenim vodnim znakom neznanega izvora. Lista merita 18,4–18,6 cm v širino in 23,8–24,0 cm v višino, popisane pa so vse štiri strani. Na koncu je Klančnikov podpis, ki vsebuje samooznako avtor in tako ne dopušča nobenega dvoma o ustvarjalcu (*Auth: Matth: Klansh: paroch:*). Tudi pisavo in podpis je na podlagi vpisov v župnijskih matičnih knjigah mogoče brez zadržkov identificirati kot Klančnikova. Čeprav so matice v njegovem času že vodili v nemščini in kurzivni gotici, kar precej otežuje primerjavo, se je Matevž Klančnik vsaj sprva še podpisoval v humanistiki. Svoj priimek je sicer nemško pisal *Klanschnig*, latinsko pa *Klanshnig* (NŠAM, Župnija Tinje, Matične knjige, M 1783–1811, fol. 5–[37]; R 1763–1804, fol. 88–126), torej Klanšnik, od tod tudi okrajšava *Klansh*: pod pesmima.

V nadaljevanju sta pesmi objavljeni v dveh oblikah, najprej v diplomatičnem prepisu in nato zaradi lažjega razumevanja še prečrkovano v gajico. Janžekovičeve pojasnjevalne opombe na desnem robu prve pesmi so v diplomatičnem prepisu

⁵ Citirano po dopisu župnika Rudolfa Gašpariča avtorju, Tinje, 28. novembra 1999.

predstavljene v opombah, v prečrkovani različici pa je razlaga povzeta v oglatem oklepaju med samim besedilom. Pri prečrkovani objavi so na nekaj mestih dodani naglasi, bolj po subjektivnem občutku kakor z jezikoslovno utemeljitvijo.

Diplomatični prepis

[1. stran]

Peifsem

*Od s: Voricha augspurgerskiga Scofa, kateri pal1) Scos to dopusheje⁶
Caefsarja Leopolda II. v ti hitinski Farri 790 zhastiti se je sazhel.⁷*

1.

*Visoku te zhastimu, vejseli löpi dan!
Kir ti h'enmu Spominu si nam dan, inu poslan.
Vstal je pal od smerti!
Svet Vorich⁸ Ozha vash,
Nozhe bit del saperti,
On zhe bit troshter nash.*

2.

*Stir leite je preteklu, kar na ti Gorri to,
Ni pridige, ni Mashe, ni S: Ufra blo!
Al perpushenu je,
Od Krala Svetliga,
De imma⁹ to Bug zhastit se
Do zhafa¹⁰ vezhniga.*

3.

*Moje²⁾ je res kostalu, pifsaja she le vezht,¹¹
Tut potau, prepiraja,¹² de scorei ja ni srezht.
Al de le Vorich svet,
Ostane per nas spet,
Tok nimmamu¹³ schaluvati,
Nezh vezh klaguvati.*

⁶ Janžekovičev obrobni pripis: 1) zopet 1) pal = pa le, pomeni: zopet. V objavi v DS je prečrtani del opombe izpuščen.

⁷ V objavi v Domu in svetu (DS) ni nič podčrtanega.

⁸ V DS: *Voruh*.

⁹ V izvirniku je nad enojnim *m* črtica.

¹⁰ V DS: *zhafsa*.

¹¹ Janžekovičev obrobni pripis: 2) *Moje = muje, truda*.

¹² V DS: *prepisaja*.

¹³ V izvirniku je nad enojnim *m* črtica.

4.

*Gronska je vdarla strela, pobila zhudnu ufse,
Josophova povelatut nozhe lintat³⁾ se.¹⁴
Leopold pak ta drugi,
Odpred to Cirku Nam,
Inu h' andochti novi
Ufsem shenka Christianam.*

[2. stran]

5.

*Tezhete sa to le scupai farman, nu farmanze,
Hvalte tut Boga tukai Romar, nu Romerze.
Vuzhte se schiveti,
Od svetga Voricha,
En exempel prejeti,
Od Scofa svetiga.*

6.

*Ta schivel je angelsku par svoi Mladosti,
Sche schivel je löpshi par svoi Starosti.
Postil se je tardu,
Koker en Ozha svet,
Le postne spishe jedu,
Pak je scho h' molitvi spet.*

7.

*Kai löpiga bedēja, sdichuvaja miliga,
Kai geishlaja, terpleja, pra^astaja¹⁵ drugiga,
Volnu prenefse ufse,
Kir lubil je Boga,
Tut spremislil Nebefse,
De so vredne ufsega.*

8.

*Zhi petler je pertekil, pogleda ga löpu,
Da dnar, al gvant is sebe, al kar je tukai blu.
Sa greshnike profsi,
Inu tozhi sofse¹⁶
Toste sofse on tozhi,
Kok vinske jagode.*

¹⁴ Janžekovičev obrobni pripis: 3) *lintati* = *lentati*, pomeni: lomiti, veslati, napredovati.

¹⁵ V DS: *prostaja*.

¹⁶ Manjka vejica.

[3. stran]

9.

*Nebefse! Nebefse kok ste mi prelöpe!
 Ufse! Ozha sveti misli, de ves sazukne se.
 Svetu nozhem slushiti,
 Slushiti zhem Bogu,
 Zhem h' tim angelzam priti,
 Tam gor v svetu Nebu.*

10.

*Tedei o Christiani!¹⁷ Sramuite Schiecher se,
 Kir is grechmi obdani, hodizhu slushiste.
 Padite na kolene,
 Svet Vorich sam¹⁸ scheli,
 Sperte Dusche bolene,
 Is objokanmi Ozhmi.*

11.

*Ach tukai ja tukai smo sgrivani sdei Mi!
 Le vari nas ufse scupai S: Vorich Ozha ti.¹⁹
 Vari pret Merselzoi
 Dokler schivimu tu
 Tam pak tudi pret sodvoi²⁰
 De pridemu v Nebu. Amen.*

[4. stran]

Ena Druga od s:²¹ Voricha.

1.

*Od dalnich krajo Romarji gredo,
 Svetga Voricha zhastiti to na to Gorro.²²*

2.

*Par Nemu to svira en frishen studenz,
 Par Nemu so Gnade, vezh koker je svednz.*

3.

*Gobovi na Dushi to zhisti bodo,
 Svet Vorich nam sprofsi par Bogu Gnado.*

¹⁷ V izvirniku *Xtiani*; X = okrajšava za: *Christ*. V DS: *kristiani*.

¹⁸ V DS: *tam*.

¹⁹ V DS je namesto pike vejica.

²⁰ V DS z veliko začetnico: *Sodvoi*.

²¹ V DS je tu velika črka S.

²² V DS: *Goro*.

4.

*Zhi satan te scusha, nu v Grechu dershi,
Zhi is nogoi schi enoi se v Pökli stoi.*

5.

*Le grecha se snebi, na bosh v Pökli jetnig,
Svet Vorich bo troshter, nu tvoi pomozhnig.*

6.

*Zhi Merselza trefse, bolesen obda,
Svet Vorich ufšel²³ sa te Arzneo imma.²⁴*

7.

*V Nebesach prebiva, is Angelzi schivi,
Pak vener sche tukai vfšel sa nas scarbi.*

8.

*Svetleshi svet Vorich, ku je morska svesda,
Svetleshi ta Ozha, ku je sonzhna scharia.*

9.

*Sato te zhastimu, o velki Svetnig!
Bod troshter, bod ufselei ti nash pomozhnig.*

10.

*H' tebi smo pertekli, pak od tebe gremu,
H' letu, zhi schivimo, druguzh pridemu. Amen.*

Auth: Matth: Klansh: paroch:

Prečrkovano

Pejsem

*od s.[vetga] Voriha, augspurgerškiga škofa, kateri pal [spet] skoz to dopušéje
cesarja Leopolda II. v ti hitinski fari [1]790 častiti se je začel.*

1.

*Visoku te častimu, veseli lepi dan!
Kir ti h'enmu spominu si nam dan inu poslan.
Vstal je pal od smrti
svet Vorih, oča vaš,
noče bit del zaprti,
on če bit trošter naš.*

²³ V DS: *ufsil*; zaradi packe je objavitelj prebral *i* namesto *e*. V deveti kitici prve pesmi je jasno: *Ufšel*.

²⁴ V izvirniku je nad enojnim *m* črtica.

2.

*Štir lejte je preteklu, kar na ti gori to
ni pridige, ni maše, ni s.[vetga] ufra blo!
Al perpušénu je
od krala svetliga,
de ima to Bug častit se
do časa večniga.*

3.

*Moje [muje, truda] je res koštalu, pisája še le večť,
tut pótav, prepirája, de skorej ja ni zreť.
Al de le Vorih svet
ostane per nas spet,
tok nimamu žaluvati,
neč več klaguvati.*

4.

*Gronska je udarla strela, pobila čudnu vse,
Jozofova povelja tut noče lintat se [prijeti se].
Leopold pak ta drugi
odpre to cirku nam,
inu h andohti novi
vsem šenka kristjanám.*

5.

*Tečťe zato le skupaj, farman nu farmance,
hvalte tut Boga tukaj, romar nu romerce.
Vučťe se živetí
od svetga Voriha,
en eksempel prejeti
od škofa svetiga.*

6.

*Ta živel je angelsku par svoj mladosti,
še živel je lepši par svoj starosti.
Postil se je tardu
koker en oča svet,
le postne špiže jedu,
pak je šo h molitvi spet.*

7.

*Kaj lepiga bedéja, zdihuvája miliga,
kaj gejžlaja/gajžlaja,²⁵ terpléja préstaja drugiga,
Volnu prenese vse,
kir lubil je Boga,*

²⁵ Najverjetneje je *ei* treba brati na nemški način: *gajžlaja*.

*tut spremislil nebese,
de so vredne vsega.*

8.

*Či petler je pertekil, pogleda ga lepu,
dá dnar al gvant iz sebe, al kar je tukaj blu.
Za grešnike prosi
inu toči soze,
toste soze on toči
kok vinske jagode.*

9.

*Nebese! Nebese, kok ste mi prelepe!
Vsel [vselej] oča sveti misli, de ves zacukne se.
Svetu nočem služiti,
služiti čem Bogú,
čem h tim angelcam priti
tam gor v svetu Nebú.*

10.

*Tedej, o, kristjani! Sramujte žiher se,
kir iz grehmi obdani, hodiču služiste.
Padite na kolene,
svet Vorih sam želi,
sperte Duše bolene,
iz objokanmi očmi.*

11.

*Ah, tukaj, ja, tukaj, smo zgrivani zdej mi!
Le vari nas vse skupaj s.[vet] Vorih, oča ti.²⁶
Vari pred mrzelcoj,
dokler živimu tu,
tam pak tudi pred sodboj,
de pridemu v nebu. Amen.*

Ena druga od s.[vetga] Voriha

1.

*Od dalnih krajo romarji gredó,
svetga Voriha častiti to na to goró.*

2.

*Par nemu to zvira en frišen studenc,
par nemu so gnade, več, koker je svetnc.²⁷*

²⁶ V DS je namesto pike vejica.

²⁷ Svétnica v pomenu svetilka, v prenesenem pomenu zvezda.

3.

*Góbovi na duši to čisti bodo,
svet Vorih nam sprosi par Bogu gnado.*

4.

*Či satan te skuša nu v grehu drži,
či iz nogoj ži enoj se v pekli stoji.*

5.

*Le greha se znebi, na boš v pekli jetnik,
svet Vorih bo trošter nu tvoj pomočnik.*

6.

*Či mrzelca trese, bolezen obda,
svet Vorih vsel za te arcnejo ima.*

7.

*V Nebesah prebiva, iz angelci živi,
pak vener že tukaj vsel za nas skarbi.*

8.

*Svetleši svet Vorih, ku je morska zvezda,
svetleši ta oča, ku je sončna žarja/zarja.*

9.

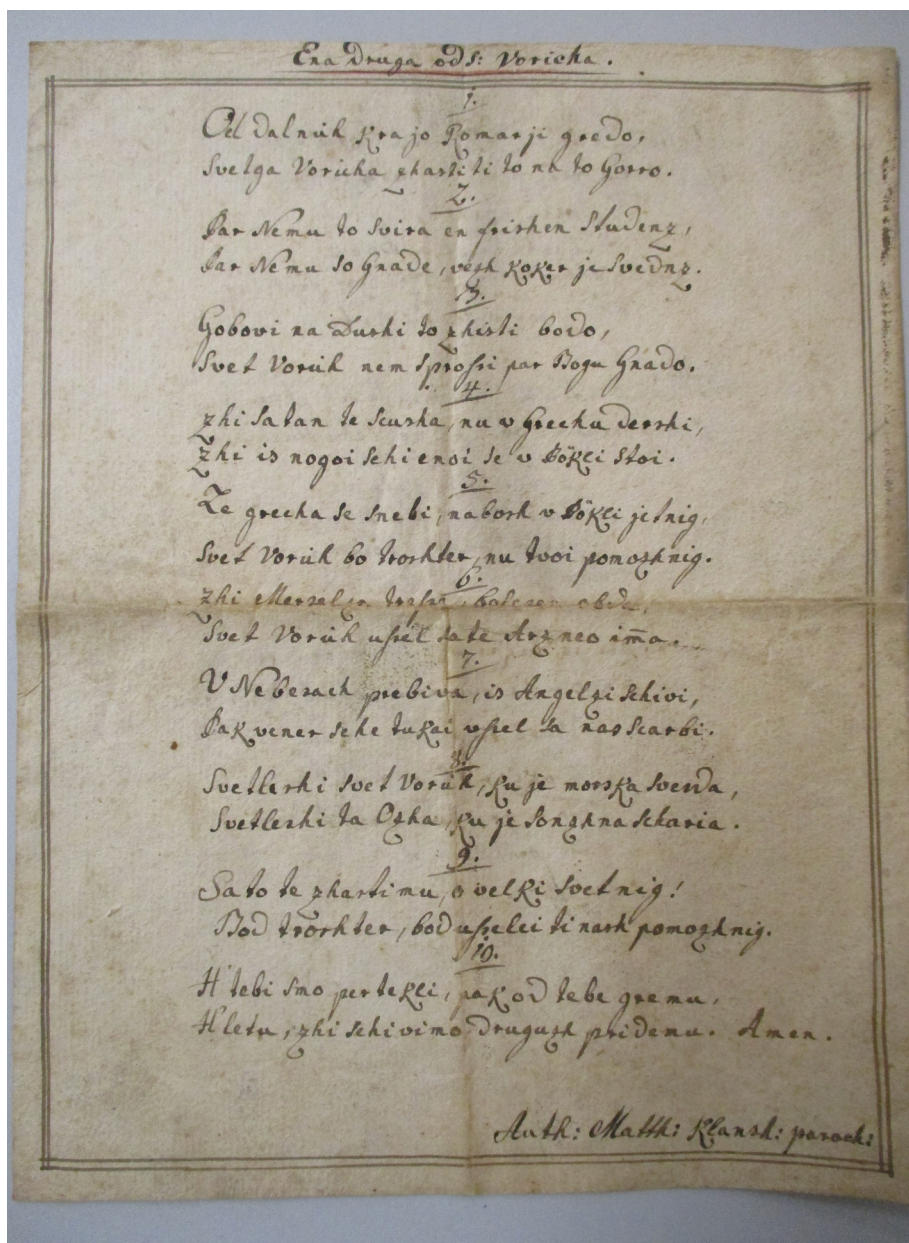
*Zato te častimu, o, velki svetnik!
Bod trošter, bod vselej ti naš pomočnik.*

10.

*H tebi smo pertekli, pak od tebe gremu,
h letu, či živimo, druguč pridemu. Amen.*

Auth.[or] Mat.[evž] Klanš.[nik], paroch.[us]

O literarni oz. literarnozgodovinski vrednosti, jezikovni in pravopisni podobi Klančnikovih pesmi bodo na osnovi objave lahko sodili drugi. Kot nejezikoslovec si dovoljujem samo nekaj opažanj. Pesmi spadata v zvrst nabožnih, svetniških in tudi romarskih verzifikacij. Bolj poudarjeno versko vsebino ima druga, medtem ko je pri prvi v ospredju zgodovinsko ozadje – zaprtje romarske cerkve med jožefinskimi reformami in njeno ponovno odprtje po napornih prizadevanjih. Klančnik je boj za vnovično odprtje cerkve in oživitev romanj vzel nase, potem ko so jo zaprli ravno v letu njegovega nastopa službe tinskega župnika. Po obliki in obsegu sta pesmi precej različni. Prva je trikrat daljša, enajstkitična s šestvrstičnimi kiticami, pri čemer sta prva dva verza daljša, pisana v zaporedni rimi, ostali štirje pa približno pol krajši in s prestopno rimo, razen tretje kitice, kjer je rima tudi v tem delu

Slika 2: Zadnja stran Klančnikovega rokopisa z drugo pesmijo o sv. Urhu in njegovim lastno-ročnim podpisom.

zaporedna. Druga pesem je preprostejša, desetkitična z zaporedno rimo. Glede na preprostejšo obliko bi bila lahko Klančnikova predelava kakšne starejše romarske pesmi. Metrika ni najboljša ne pri prvi ne pri drugi pesmi – kar v napevu, ki ga ne poznamo, verjetno ni bilo moteče –, obe pa se kakor molitev skleneta z be-

sedo amen, ki ni sestavni del rime. Zelo verjetno sta se obe pesmi peli, česar Klančnik ni izpričal, ker je bilo to njemu in bralcem samoumevno, kakor tudi, za katera napeva je šlo.

Tako v pravopisnem kot jezikovnem pogledu sta pesmi neenotni. Nekoliko enotnejša je njuna pravopisna podoba. Opaziti je mogoče, da se je Klančnik sicer skušal držati bohoričice sodobnih knjižnih izdaj – med katerimi je imel največjo naklado in s tem učinek Japljev prevod Svetega pisma, ki je izhajal od leta 1784 – a ga je močno zanašalo vstran zlasti pri pisanju šumevcev. Če je na eni strani [č] dosledno zapisoval z bohoričičnim dvočrkjem *zh*, je za [š] in [ž] neenotno rabil različna črkovna znamenja. Šumevec [š] se niti enkrat ne pojavi z bohoričičnim dvočrkjem *fh*; tega v Klančnikovih pesmih sploh ni. Tako je [š] največkrat zapisan z grafemom *sh* (*vash*, *Mashe*, *she*), vendar nekajkrat tudi kot *sch* (*Sche*, *scho*, *Dusche*), s katerim je pesnik praviloma označeval [ž] (*schaluvati*, *schiveti*); tudi ta glas sicer včasih srečamo kot *sh* (*spishe*, *geishlaja*). Enkrat je *sch* rabljen v zaporednih besedah tako za [š] kot za [ž]: *Sche schivel*. Glas [h] je dosledno pisan po nemškem pravopisu kot *ch*, ne le v privzetih nemških besedah (*Vorich*, *andochti*), ampak tudi v izvirno slovenskih (*sdichuvaja*, *Ach*, *Nebesach*). Isto znamenje ima v privzeti besedi kristjani glasovno vrednost [k] (*Christianam*), tako kot srečamo sičnik [c], zapisovan sicer kot *z*, – historično pogojeno – z grafemom *c* v besedah cerkev (*Cirku*) in cesar (*Ca^efsarja*). V dveh soglasniških zvezah je s *c* zapisovan tudi glas [k]: za [šk] (*Scofa*) in [sk] (*Scos*, *scorei*, *scupai*, *scusha*). Dolgi *f* nastopa le izjemoma samostojno (*zhafa*), sicer pa vedno v dvočrkju *fs*, praviloma za sičnik [s] (*Peifsem*, *sprofsi*), a dvakrat tudi za [z] (*sofse*). Posebnost je zapisovanje samoglasnika [e] kot *ö* (*löpi*, *löpshi*, *löpiga*, *löpu*, *prelöpe*, dvakrat *Pökli*), čeprav ne gre za polglasniško izgovorjavo. Takšno pisanje [e]-ja je znano iz treh uradovnih besedil, nastalih sredi in v drugi polovici 18. stoletja v Slovenskih goricah (Golec 2016, 156), kar kaže na možnost utečenosti neke štajerske zapisovalske posebnosti.

Že na prvi pogled je vidno, da Klančnikov jezik ni odraz avtorjevega domačega zreškega narečnega govora, čeprav je obarvan nekoliko štajersko. Poleg štajerskih oblik (*šo* za *šel*, *bedéja*, *zdiuvája*, *terpléja*, *pal*, *nogoj*, *enoj*) je opaziti tudi take, ki so značilne predvsem za tedanjo kranjsko/osrednjeslovensko knjižno tradicijo (*častimu*, *preteklu*, *koštalu*, *perpušénu*, *studenc*), kranjski pa so najverjetneje prav tako nekateri naglasi, vsaj če jih rekonstruiramo glede na metriko in zven (*nebú*, *gredó*, *na to goró*). Prislov *to* v pomeni *tu/tukaj* je značilen za različne govore od srednještajerskih na vzhodu do severnoprimorskih in kraških na zahodu, druga oseba množine *služite* pa za primorske govore in morda najbolj neposredno priča, kje se je avtor jezikovno oblikoval. V primorskih krajih je doma tudi izraz *špiža*, ki ga, denimo, najdemo pri Janezu Svetokriškem (Snoj 2006, 422–423), a prav tako pri osrednjeslovenskih piscih od Trubarja dalje (Ahačič 2011, 504). Duhovnik Matevž Klančnik je torej prevzemal različne oblike, kar je počel bodisi zavestno, da bi nagovoril tudi oddaljenejši romarje, bodisi nezavedno. Njegovo zgledovanje po knjižnem jeziku je zelo očitno pri rabi preteklega deležnika, ki ga razen enkrat (*šo*) ni nikoli zapisal narečno, s samoglasnikom na koncu, ampak vedno s končnim -l (*vstal*, *živel*).

O genezi Klančnikovega (pesniškega) jezika bi lahko precej povedalo védenje, kje in kdaj se je šolal, o čemer je znanega komaj kaj, a dovolj za razumevanje, zakaj tolikšen odmik od štajersčine. Iz ordinacijskih zapisnikov goriške nadškofije izvemo, da je bil Matevž Klančnik gojenec (alumen) v goriškem nadškofijskem seminarju (semenišču). Tako je označen, ko je 27. februarja 1779 v Gorici prejel subdiakonsko posvečenje (*Mathaeus Klantschnig, seminarii alumnus*) (Volčjak 2012, 106). Ob prejemu mašniškega posvečenja 29. maja istega leta prav tam pa najdemo še podatek o njegovem izvoru: Zrečan, Štajerec (*Matthaeus Clanznig, archiepiscopalis seminarii alumnus, Styrius, Rezohensis*) (Volčjak 2012, 55). Sklepati je mogoče, da je v Gorici obiskoval že jezuitsko gimnazijo, še posebej, ker njegovega imena ni v sicer nepopolnih popisih ljubljanskih gimnazijcev in tamkajšnjih študentov na višjih jezuitskih študijih (ARS, SI AS 1073, II/51r; Črnivec et al 1999).

Med biografskimi podatki, ki sta jih o njem okoli leta 1900 zbrala Vid Janžekovič ([Uredništvo DS] 1900, s. p.) in Matej Slekovec (PAM, SI PAM/1537, Kartoteke: duhovniki 18. stoletje, št. 1238), ni navedbe o kraju izvora, za katerega smo izvedeli šele iz leta 2012 objavljenega goriškega ordinacijskega zapisnika. Da se je šolal v Gorici in bil tam posvečen, je več kot logično, saj je njegova rodna župnija Zreče po ukinitvi oglejskega patriarhata (1751) pripadla eni od dveh škofij nasleđnic, novoustanovljeni nadškofiji v Gorici. V tej je ostala tri desetletja in pol, do jožefinske preureditve škofijskih meja (1787), ko je Klančnik, tedaj že župnik župnije Tinje, postal duhovnik ozemeljsko močno povečane lavantinske škofije (Bajt in Vidic 2011, 122–124). Kot je iz tinjske župnijske kronike leta 1900 povzel Janžekovič, je tam služboval od leta 1786 do smrti 17 let pozneje, prej pa je bil od leta 1781 do 1785 kaplan na Prihovi pri Slovenski Bistrici in eno leto, do 1786, v (Slovenskih) Konjicah ter je (nato) opravljal dekanijske posle namesto umrlega nadžupnika Schreckingerja.²⁸ Slekovec ima o njem natančnejše podatke. Matevž (Matej) Klančnik je po Slekovčevi kartoteki duhovnikov (PAM, SI PAM/1537, Kartoteke: duhovniki 18. stoletje, št. 1238) kaplanoval na Prihovi med letoma 1781 in 1784,²⁹ bil zatem od avgusta 1785 do maja 1786 zorničar v Konjicah,³⁰ maja 1786 pa je postal župnik na (Velikem) Tinju,³¹ »kjer je po smrti nadžupnika Sigmunda Schreckinger-ja pl. Neuburg bil dekanijski oskrbnik za Konjice«. ³² Za tinjsko župnijo ga je 12. maja 1786 po navedbi v konjiški župnijski kroniki prezentiral Schreckinger (PAM,

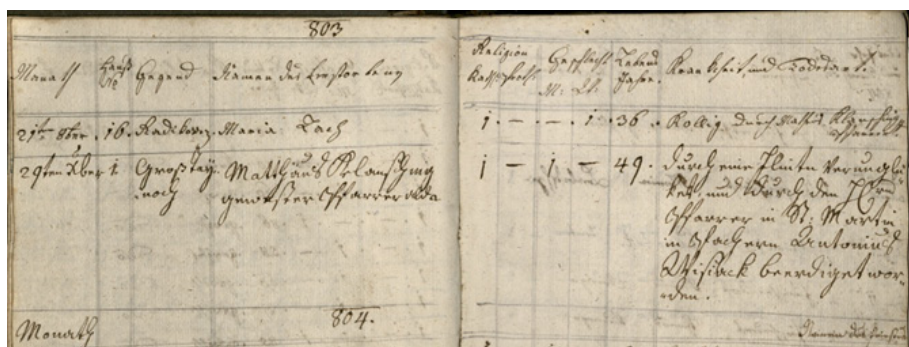
²⁸ »O podpisanem Klančniku ima htinjska župnijska kronika sledeče: »Matevž Klančnik od l. 1786 – 29. 12. 1803. Ab a. 1781 – 1784 capellanus Prihovlanus, ab a. 1785 – 1786 Konjičanus [sic!]. Dfcto archiparochu Sigismundo Schreckinger de Neydenburg decanalia administravit.« ([Uredništvo DS] 1900, s. p.)

²⁹ Na Prihovi je kot kaplan krščeval od 7. aprila 1781 do 23. aprila 1785 (NŠAL, Župnija Prihova, R 1766–1808, fol. 55–78).

³⁰ Kot zorničar in krščevalec je v konjiški krstni matici izpričan od 7. avgusta 1785 do 26. marca 1786, nakar 17. maja v krstni matici prvič srečamo njegovega naslednika (NŠAL, Župnija Slovenske Konjice, R 1785–1793, fol. 11–28).

³¹ Na Tinju je prvega mrliča pokopal 15. maja 1786 (NŠAL, Župnija Tinje, Matične knjige, M 1783–1811, fol. 5) krščevanje pa prepuščal kaplanu do 17. junija in prvič krstil dan pozneje (R 1763–1804, fol. 88–126). Poročna matica iz njegovega časa je pogrešana.

³² Karel Sigmund Schreckinger (Schröckinger) je bil konjiški nadžupnik od leta 1772 in je umrl 20. maja 1797 v Gradcu (PAM, SI PAM/1537, Kartoteke: duhovniki 18. stoletje, št. 2806).

Slika 3: Vpis Klančnikove smrti v tinjski mrliški matici.

SI PAM/1537, Kartoteke: duhovniki 18. stoletje, št. 1238). Kot že rečeno, je Slekovec Klančnika na podlagi Janžekovičevega pisma iz leta 1898 imenoval »pesnik slovenski« in omenil njegovo avtorstvo obeh pesmi iz leta 1790. Zadnji Slekovec podatek o Klančniku nekoliko dvoumno opisuje njegovo smrt: »Dne 29. dec. 1803 se je v zadnji sobi na severni strani farovža ustrelil – v 49. letu svoje starosti.« (PAM, SI PAM/1537, Kartoteke: duhovniki 18. stoletje, št. 1238) Skoraj identičen je zapis v tinjski župnijski kroniki, ki ga je tam najbrž dobil tudi Slekovec: »So se 29. grudna 1803 v zadnji sobi na severni strani ustrelili v 49. letu svoje starosti.« (Župnijski arhiv Tinje, župnijska kronika, s. p.).³³ Kot poroča tinjska mrliška matica, se je 49-letni tukajšnji nekdanji župnik Matevž Klančnik (*Matthäus Kelanschnig gewester Pfarrer alda*) z Velikega Tinja št. 1 omenjenega dne smrtno ponesrečil s puško (*durch eine Flinte verunglückt*), pokopal pa ga je Anton Vizjak (*Wisiack*), sosednji župnik iz Šmartna na Pohorju. In vendar je pomenljivo, da pokojni župnik ni vpisan vsaj kot gospod, če že ne kot častiti gospod, medtem ko pokopavalec za razliko od njega ima gosposki predikat (*durch den Herrn Pfarrer*). (NŠAL, Župnija Tinje, Matične knjige, M 1783–1811, fol. [37]). Kaže, da so bile okoliščine župnikove smrti sumljive in da so sklepali na samomor.³⁴ Kakor koli, Matevž Klančnik je opravljal službo župnika do konca in je še tri dni pred smrtjo zgledno vodil matične knjige (NŠAL, Župnija Tinje, Matične knjige, M 1783–1811, fol. [37]; R 1763–1804, fol. 126).

Nazadnje se pomudimo pri vprašanju Klančnikovega rojstva in socialnega izvora. Glede na navedbo starosti ob smrti – konec leta 1803 naj bi bil star 49 let – se je rodil v letu 1754,³⁵ iz goriškega ordinacijskega zapisnika pa je znana rojstna župnija Zreče. Žal danes ni več v evidenci zreška krstna matična knjiga za obdobje

³³ Citirano po dopisu župnika Rudolfa Gašpariča avtorju, Tinje, 28. novembra 1999.

³⁴ Viktor Kragl, ki je podatke o lavantinskih duhovnikih med drugim črpal pri Slekovcu, najbrž ni imel kakšnih natančnejših informacij in se je zgolj zmotil, ko je o Klančniku zapisal, da se je v zadnji sobi župnišča obesil (NŠAL 580, šk. 1, Duhovniki lavantinske škofije umrli 1789–1928, str. 25). Tudi Kragl Klančnika imenuje slovenski pesnik.

³⁵ Takšno letnico ima tudi Kragl (NŠAL 580, šk. 1, Duhovniki lavantinske škofije umrli 1789–1928, str. 25).

1754–1770.³⁶ Krstna matica 1703–1754 se konča 13. aprila 1754, Matevž Klančnik pa je bil po vsem sodeč rojen malo pred 21. septembrom, godom apostola sv. Mateja. Od leta 1750 do 1754 so v župniji Zreče krstili enega samega otroka s primkom Klančnik, in sicer 16. marca 1753 Jero, hčerko Mihaela (*Klantzign*) in Jere, ki sta ji šla za krstna botra Anton Adamič in Ana Kacman (NŠAM, Župnija Zreče, Matične knjige, R 1703–1754, s. p.). V krstni matici ni krajev rojstva, le izjemoma je zabeležen kak poseben poklic, sicer pa izvemo samo za imena botrov in krščevalcev. Sta bila omenjena zakonca, ki sta se po vsem sodeč poročila kakšno leto prej, tudi Matevževa starša? Mihaela srečamo malo prej, 12. decembra 1752, kot krstnega botra Luciji, hčerki Sebastjana in Ane Kacman, povezanih s Klančniki prek vzajemnega botrstva, ki je bilo tedaj domena sosedov, kar velikokrat pomaga pri ugotavljanju rojstnega kraja. Verjetnost, da je bil duhovnik Matevž sin Mihaela in Jere Klančnik, je tem večja, ker po letu 1770, ko se začenjajo mrliške matice, v zreški župniji ni dokumentirana smrt nobenega drugega Klančnika razen 57-letnega Mihaela (*Klantschnig*) iz soseske Sv. Križa (vas Križevce, prej tudi Sv. Križ), h. št. 15, umrlega 17. in pokopanega 19. januarja 1781 (M 1770–1824, pag. 59; Ind M 1772–1862). Iz iste hiše je prihajal Mihaelov sin Jakob, ki se je poročil 17. januarja 1774 (P 1770–1786, pag. 9), očitno zelo mlad. Še več, v isti soseski so se v sedemdesetih letih vsaj v treh hišah pisali Kacman, enako kot Klančnikovi botri, med drugim tudi na št. 14, v sosednji hiši družine Mihaela Klančnika (M 1770–1824, pag. 24, 28 in 29). Matevž Klančnik se je tako brez dvoma rodil v vasi Križevce, ob glavni cesti med trgoma Konjice in Vojnik ter naprej proti Celju. Oče Mihael je bil domačin iz zreške župnije, vsekakor kmečki človek, rojen 25. in krščen 26. avgusta 1725 v Zrečah kot sin Janeza (*Klantzign*) in Marije (prav tam, R 1703–1754, s. p.), o Matevževi materi pa ne vemo ničesar razen imena Jera in da je umrla pred letom 1770 ali pozneje neznano kje zunaj zreške župnije. Poročna matica župnije Zreče je za čas njune poroke izgubljena,³⁷ medtem ko mladoporočenca Klančnika iščemo zaman v Konjicah (NŠAM, Župnija Slovenske Konjice, Matične knjige, P 1732–1770). Tako je Mihael Klančnik še dočakal sinovo novo mašo leta 1779, njegova posest neznane velikosti, podložna konjiški nadžupniji, pa je po vsem sodeč prešla v roke tujih ljudi.³⁸

³⁶ Knjigo še navaja vodnik po matičnih knjigah iz leta 1972 (Umek – Kos (ur.) 1972, 814), danes pa je v NŠAM ni (NŠAM, Župnija Zreče, Matične knjige).

³⁷ Knjiga je pogrešana že dolgo (Umek in Kos 1972, 814).

³⁸ V najstarejši ohranjeni zreški poročni matici, ki se začinja leta 1770, najdemo poroki dveh otrok Mihaela Klančnika, sina Jakoba in hčerke Marije. Pri Jakobu, ki se je 17. januarja 1774 oženil z domačinko Marijo, vdovo Gregorja Videmška, izvemo, da sta mladoporočenca živela v Križevcu št. 15, torej na Klančnikovi posesti, in da sta bila podložnika župnije Konjice (NŠAM, Župnija Zreče, Matične knjige, P 1770–1836, pag. 9); nevestin prvi mož Gregor Videmšek, podložnik konjiške nadžupnije iz Križevca št. 11, je umrl 28. decembra 1772 (M 1770–1824, pag. 14). Mihaelova hči Marija pa se je 10. maja 1779 omožila z Gregorjem Dobnikom iz Bezovja nad Zrečami št. 10, podložnikom gospodstva Vitanje (pag. 24). Ker so krstne matice vse do leta 1837 pogrešane, ne vemo, ali je bil kateri od treh otrok s primkom Klančnik, ki jih najdemo v krstnem indeksu in so se rodili v letih 1776, 1786 in 1789 (ind R 1772–1837), otrok Jakoba Klančnika iz Križevca. Ne Jakoba ne njegove žene Marije ali katerega od morebitnih otrok ni med umrlimi osebami (Ind M 1772–1862).

2. Zaključek

Prispevek duhovnika Matevža Klančnika k slovenskemu pesništvu zahajajočega 18. stoletja je, vsaj kolikor ga poznamo, skromen, vendar ni mogoče reči, da je bil nesrečno preminuli tinjski župnik brez pesniške žilice, kakor tudi ne, da njegove pesmi niso prestopile meja domače župnije. Ker je zdaj potrjeno, da je rokopisni dokument v Nadškofijem arhivu Ljubljana z dvema Klančnikovima avtorskima pesmima nastal izpod njegovega peresa, bo morda mogoče s pomočjo primerjave pisave, vsebine ali celo sloga pisanja identificirati kot Klančnikovo še kakšno verzifikacijo. Dva izvoda njegovih svetourhovskih pesmi iz leta 1790, evidentirana konec 19. stoletja,³⁹ gotovo nista bila edina primerka teh dveh pesmi, ampak se je Klančnikova rimana beseda rokopisno širila vsaj po Podravju, če ne tudi drugam. Potrjeno je našla pot v župnišče v Čadramu pod Pohorjem in v skromen kajžarski dom v Gorišnici na Ptujskem polju, ki je dobrih sto let za Klančnikom dal duhovnika Vida Janžekoviča, po katerega zaslugi danes sploh vemo za »tinjskega slovenskega pesnika«. V letu 2024, ko je nastal pričujoči prispevek, je minilo 270 let od pesnikovega rojstva, zadnji dan leta 2023 (ali morda že v začetku leta 2024) pa 220 let, odkar so ga na Velikem Tinju položili k večnemu počitku.

Kratice

- ARS** – Arhiv Republike Slovenije.
NŠAL – Nadškofijski arhiv Ljubljana.
NŠAM – Nadškofijski arhiv Maribor.
M – mrliška matična knjiga.
P – poročna matična knjiga.
PAM – Pokrajinski arhiv Maribor.
R – rojstna/krstna matična knjiga.

Reference

Arhivski viri

Arhiv Republike Slovenije, SI AS 1073, Zbirka rokopisov: II/51r.

Nadškofijski arhiv Ljubljana, NŠAL 103, Zbirka rokopisov II: šk. 1.

–, NŠAL 580, Zapuščina Viktor Kragl: šk. 1.

Nadškofijski arhiv Maribor, Službeni listi duhovnikov: šk. 2.

–, Župnija Čadram-Oplotnica: Matične knjige, R 1882–1908, M 1853–1903.

–, Župnija Prihova: Matične knjige, R 1766–1808.

–, Župnija Slovenske Konjice: Matične knjige, P 1732–1770.

³⁹ Druga izvoda Klančnikovih pesmi ni v evidenci. Prim. zlasti zbirke rokopisov v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani in v Mariborski univerzitetni knjižnici. Je pa okoli leta 1790 napisana pesem z notnim zapisom, posvečena sv. Urhu (Vorihi), ki je ohranjena v rokopisni pesmarici (str. 555) duhovnika, zgodovinarja in ljudskega pesnika Franca Verbnjaka (1792–1859) »Cirkvene popevke«, nastali okoli leta 1830 v vzhodnih Slovenskih gorah (Register rokopisov slovenskega slovstva, RRSS 055: Verbnjak, Franc, Cirkvene popevke, ur. M. Ogrin, ZRC SAZU, 2022. URL: https://rrss.manuscripta.zrc-sazu.si/rrss_ms_055 [2024-2-9]). Za prijazno opozorilo na Verbnjakovo pesem se iskreno zahvaljujem prijatelju dr. Matiji Ogrinu. Čas nastanka pesmi je izpričan v prvi kitici, ki pravi, da je od rojstva sv. Voriha minilo že devetsto let; rodil se je namreč leta 890.

- , Župnija Sv. Marjeta niže Ptuja: Matične knjige, R 1809–1827, R 1850–1874, M 1851–1897.
- , Župnija Tinje: Matične knjige, R 1763–1804, M 1783–1811.
- , Župnija Zreče: Matične knjige, R 1703–1754, P 1770–1836, M 1770–1824, Ind R 1772–1837, Ind M 1772–1862.

Pokrajinski arhiv Maribor, SI PAM/1537, Slekovec Matej: Kartoteke: duhovniki 18. stoletje: št. 1238 in 2806.

Univerzitetna knjižnica Maribor, MS 25. Dostopno v digitalni obliki: Register rokopisov slovenskega slovstva, RRSS 055: Verbnjak, Franc, Cirkvene popevke. Ur. M. Ogrin, ZRC SAZU, 2022. https://rrss.manuscripta.zrc-sazu.si/rrss_ms_055 [2024-2-9] (dostopano 2. 9. 2024).

Župnijski arhiv Tinje, Župnijska kronika.

Druge reference

- Ahačič, Kozma, idr.** 2011. *Besedje slovenskega knjižnega jezika 16. stoletja*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.
- Bajt, Drago, in Marko Vidic, ur.** 2011. *Slovenski zgodovinski atlas*. Ljubljana: Nova revija.
- Curk, Jože.** 1983. Urbano-gradbena zgodovina slovenskobistriškega ozemlja. V: Ferdo Šerbelj, ur. *Zbornik občine slovenska Bistrica I*, 163–182. Slovenska Bistrica: Skupščina občine, kulturna Skupnost.
- Črnič, Živka idr., ur.** 1999. *Ljubljanski klasiki*. Ljubljana: Maturanti Klasične gimnazije (1941–1958).
- Golec, Boris.** 2000. »Le tega je uržoh Jožef cesar ta, Bog dej, de bi biu skorej en drugi...« : (Ne) znano slovensko pesništvo od smrti Marije Terezije do dunajskega kongresa. *Zgodovina za vse* 7, št. 1:19–46.
- . 2016. Slovenščina pred kazenskimi sodišči v zgodnjem novem veku. *Acta Histriae* 24, št. 1:147–176.
- Gspan, Alfonz.** 1978. *Cvetnik slovenskega umetnega pesništva do srede XIX. stoletja*. Zv. 1. Ljubljana: Slovenska matica.
- Kidrič, France.** 1929. *Zgodovina slovenskega slovstva: Od začetkov do marčne revolucije*. Ljubljana: Slovenska matica.
- Kolar, Bogdan, ur.** 1999. *Vodnik po fondih in zbirkah Nadškofijskega arhiva Ljubljana*. Ljubljana: Nadškofijski arhiv.
- Legiša, Lino in Alfonz Gspan, ur.** 1956. *Zgodovina slovenskega slovstva*. Zv. 1, *Do začetkov romantike*. Ljubljana: Slovenska matica.
- Miklavčič, Maks, in Jože Dolenc.** 1972. *Leto svetnikov*. Zv. 3, *Julij–September*. Ljubljana: Zadruga katoliških duhovnikov.
- Savnik, Roman, ur.** 1980. *Krajevni leksikon Slovenije*. Zv. 4, *Podravje in Pomurje*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
- Snoj, Marko.** 2006. *Slovar Janeza Svetokriškega*. Zv. 2, *P–Ž*. Ljubljana: ZRC.
- Šerbelj, Ferdo.** 1983. Umetnostni spomeniki v občini Slovenska Bistrica. V: Ferdo Šerbelj, ur. *Zbornik občine slovenska Bistrica I*, 183–227. Slovenska Bistrica: Skupščina občine, Kulturna skupnost.
- Umek, Ema in Janez Kos, ur.** 1972. *Vodnik po matičnih knjigah za območje SR Slovenije*. Ljubljana: Skupnost arhivov Slovenije.
- [Uredništvo DS].** 1900. Raznoterosti. *Dom in svet* 13, št. 16 (15. 8.): s. p. [za str. 512].
- Volčjak, Jure.** 2012. *Ordinacijska protokola Goriške nadškofije 1750–1824*. Zv. 2, *1765–1824*. Ljubljana: Arhivsko društvo Slovenije.